

Հանքային ջրեր : — Ինչպէս որ յայտնի է՝ ջուրը բնութեամբ ոչ երբեք բոլորովին պարզ կը գտնուի, հապա միշտ մէջը լուծուած նիւթեր կ'ըլլան. հասարակ ջրերու մէջ աս լուծուած նիւթերուն քանակը միշտ նոյնչափ չէ, հապա մէկուն մէջ աւելի՝ մէկուն մէջ պակաս, բայց ընդհանրապէս միշտ անզգալի : Երբնաեւ ան տեսակ ջրեր, որոնց մէջ աս լուծուած նիւթերուն քանակը աւելի առատ է, և մասնաւոր նիւթեր կը գտնուին մէջը. ան պատճառաւ նաեւ մասնաւոր յատկութիւններ ունին, ու հանքային ջրեր՝ կ'ըսուին : Եւ ջրերուն մէջ սովորաբար գտնուած նիւթերն են ածխային թուր, ջրածծմբային թթու, երկրթի ծծմբակ, փոթասի ծծմբակ, մանեղիայի ծծմբակ, կրի ածխակ ու ծծրմբակ և այլն. բայց այլ և այլ տեղուանք հանքային ջրերուն մէջի նիւթոց տեսակն ու քանակն ալ կերպ կերպ կ'ըլլան :

Ջերմէի ջրեր : — Ջերմէի ջրերը առանց վեր ցատքելու գտնին երեսէն կը բղխին ու սովորաբար չափաւոր, շատ անգամ ալ սաստիկ տաք կ'ըլլան, ան պատճառաւ է որ ջերմէի ջրեր՝ կ'ըսուին : Իսլանտիա կղզւոյն մէջ ջերմէի ջրերը ան աստիճանի տաքութիւն ունին, որ անոնց մէջ եթէ դայլիսազ ըսուած քարը ձգելու ըլլաս՝ կը լուծուի, ու յատակը կը նստի : Գաղղիայի մէջ Շոտ-զէկ ըսուած ջերմուկներուն մօտի բնակիչները նոյն ջրերը գետնափոր ջրանցքներով իրենց տանը յատակին տակը կը բերեն, ու անանկով ձմեռը տներնին կը տաքցնեն. նմանապէս նոյն ջրով կերակուրնին ալ կը տաքցնեն :

Ջերմէի ջրերուն տաքութեան պատճառը որոշ չգիտցուիր. ոմանք կ'ըսեն թէ հրաբուխներն են պատճառը. վասն զի աս ջրերէն շատերուն աղբերակունքը հրաբուխներու մօտ

կը գտնուին. խիստ հաւանական է թէ հրաբուխին տաքութեամբը նոյն ջրերն ալ ան աստիճանի տաքնան. բայց շատ ջերմուկներ ալ կան այնպիսի երկիրներու մէջ՝ ուր որ ամենեւին հրաբուխի նշան չկայ : Եւ որոնց ալ պատճառը կրնան հրաբուխներն ըլլալ՝ թէ որ ըսենք թէ ան ջրերը խիստ հեռուէն գալով ու հրաբուխի մօտերէն անցնելով՝ ինչուան հոն տեղուանքը կը հասնին :

Հ. Տ. Թ.

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ինտեանտիան գիտելիք :

Ինչո՞ւ համար գինետան մէջ քանի որ գինին խմորման մէջ է, հոն ճրագը չկրնար վառած մնալ ու կը մարի :

— Եւ ասն զի գինիէն ելած շոգին բոլոր գինետան մթնոլորտը բռնած ըլլալով, հոն ոչ կրակ կը դիմանայ և ոչ մարդ. անանկ որ եթէ մարդ մը գինին խմորելու ատեն երթայ քիթը տակուին ծակին բռնէ, անոր շոգին քիթը երթալով՝ մէկէն հոն կը մեռնի կայծակէ զարնուածի պէս :

Ինչո՞ւ համար ցուրտ ատեն կրակը աւելի կը բորբոքի ու փայլուն կ'ըլլայ.

— Եւ ասն զի ցուրտ ատեն օդը սաստիկ խիտ ըլլալով, աւելի սնունդ կուտայ կրակին :

Ինչո՞ւ համար ամառ ատեն կրակաբանին մէջ կրակ լեցուցած արեւուն դիմացը դնես նէ՝ կը մարի :

— Եւ ասն զի արեւուն տաքութենէն ընդարձակած ու անդայտացած օդը կրակին վրայ ազդելով, բաւական սնունդ չտար զինքը վառ պահելու :

Ինչո՞ւ վառարանի մը բոլոր դռներն ու ծակերը գոցես նէ՝ մէջի կրակը կը մարի :

— Եւ ասն զի կրակին չորս դին պատած օդը բաւական չէ զինքը վառ պահելու. որովհետեւ վառարանին

1 Գ.Պ. Eaux minerales.

2 Գ.Պ. Eaux thermales.

մէջ որչափ իրեն յարմար կազ կայ՝ ան ծծեւէն ետեւ, երբոր ուրիշ իրեն ուզած կազը չգտնէր՝ կը մարի. անոր համար պէտք է միշտ օդ բանի, որպէս զի նորնոր սնունդ առնելով վառ մնայ։

Ինչո՞ւ համար փչելով մը ճրագը կը մարի .

— Եւ ասն զի շունչը կը ցրուէ բոցին մասունքները, ու կրակը կը բաժնէ ճրագէն որ սնունդ չկրնար առնել. թէ որ փչումը չափաւոր ըլլայ, բոցը նորէն սնունդ կ'առնէ։

Ինչո՞ւ վառած փայտի կտորէ կայծեր կ'ելլեն, և շատ անգամ սաստիկ ձայնով կը ճաթըռտին։

— Եւ ասն զի փայտին մէջ օդ ըլլալով, երբոր ան օդը տաքութիւն կը տեսնէ՝ կ'ընդարձակի, ու կ'ուզէ բռնութեամբ դուրս ելլել. և ելլելու ատեն ան ծակերուն մէջ որչափ ածուխ դարձած փայտի մանրութներ որ գտնէ՝ զանոնք ալ մէկտեղ դուրս կը ցատքեցընէ։

Ինչո՞ւ համար ամանով ջուրը կրակի վրայ դնես նէ, տաքնալէն առաջ կը սկսին ջրին երեսը պղպղակներ ելլել։

— Եւ ասն զի ջուրը, ինչպէս նաև ուրիշ նիւթեր, օդ ունին. ան օդը տաքութենէն կը սկսի ընդարձակիլ և ուժով վեր ելլել։

Ինչո՞ւ դարնան ու աշնան գեղեցիկ օրերուն մէջ դաշտերը խոնաւութիւն շատ կ'ուռնենան .

— Եւ ասն զի ցորեկուան տաքութիւնը գետնէն անդադար շոգի վեր կը հանէ. արևուն մտնելու ատենը երբոր օդը կը սկսի պաղիլ, շոգին խտանալով բարակ անձրևի պէս կը սկսի վար իջնալ։

Ինչո՞ւ համար դարնան ու աշնան գեղեցիկ գիշերները անցնելէն ետեւ, առաւօտանց կը տեսնես որ բոյսերն ու ծառերուն տերևները ջրի կաթիլներով լեցուեր են .

— Եւ ասն զի ցորեկուան մէջ գետնէն ելած շոգիները վեր բարձրանա-

լով, գիշերը օդին պաղութենէն կը խտանան, ու իրենց ծանրութեամբը վար կ'իջնան, և բաց օդի մէջ կեցած ինչ մարմին որ գտնեն՝ վրան կ'ընստին. ասոնք ալ կ'ըսուին ցոյ։

Ինչո՞ւ համար սաստիկ քամի եղած ատենը թէպէտ և օդը գեղեցիկ ըլլայ, վրանիս ցոյ չիջնար .

— Եւ ասն զի քամիով շոգին կը ցրուի ու չկրնար խտանալ։

Ինչո՞ւ պարզ գիշերներ երբեմն դաշտերը ճերմակ ջրի կաթիլներով կը ծածկուին .

— Եւ ասն զի օդը պարզ եղած ատենը երբոր ցուրտը վրայ կը հասնի, ցոյին կաթիլները կը սկսին սառիլ, ու անանկ վար կ'իջնան. և ասիկայ կ'ըսուի եղեմն։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

ԹԱՌՁՈՒՆ մը կայ սքանչելի,
Ոչ բոյն ունի ոչ դագար,
Փետուր չունի ոտք չունի
Ու կը թռչի անդադար:
Դանդաղ թռմած կ'երևնայ,
Բայց անանկ շուտ կը սահի
Որ մէկ թռչուն մը չըկայ
Որ իր ետէն հասնի:
Այնչափ գէր ու խոշոր է
Որ դուն բռնաւ չես կարծեր.
Վերան աս բանս ալ նոր է
Որ միշտ արև է ու ստուեր:
Աս ալ ըսեմ որ ճանչնաս.
Հետը ծառայ մըն ալ կայ
Որ իր քովէն անպակաս
Հետը կ'ընէ միշտ ճամբայ:

ՅՈՒԼԻՍԻ ՀԱՆԵԼՈՒԿՆ ԷՐ ՓՈԽՈՒ: